

ЗАСОБИ ЗОБРАЖАЛЬНОЇ СУГЕСТІЇ НАВЧАЛЬНОГО МУЛЬТИМОДАЛЬНОГО ТЕКСТУ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Свідчення посилення зацікавленості різними аспектами вибудовування, організації, модернізації й адаптації до реалій сучасного освітнього середовища як вагомого компонента належного рівня функціонування системи освіти загалом відображено в дискурсі. Підтвердження цьому – активне послуговування терміном *безпечне освітнє середовище*, уживаного на позначення «Сукупності умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди» [1]. Згадані вище вимоги передбачають потребу забезпечення не лише безпечних умов навчання і праці, а й комфортну міжособистісну взаємодію, дотримання прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу.

З огляду на це, актуалізується дослідження дидактичних мультимодальних текстів у контексті їхньої смислової/структурної організації та ролі в реалізації сугестивного впливу візуалізаційного контенту. У пропонованій праці ми аналізуємо стрижневі засоби навіювання, представлені в масиві мультимодального тексту, створеного з дидактичною метою.

Матеріалом для студіювання було обрано зразки, представлені в «Атласі культури мови медика» [2], створеного для сприяння опануванню базових норм сучасної української мови, використанню зразкового мововжитку в повсякденні, у сфері науки загалом і в межах медицини зокрема. Серед парадигми методів і прийомів основним було обрано контент-аналіз.

Міркування про суть і специфіку текстових утворів, фактура яких складається з двох негомогенних частин – словесної та несловесної, тобто такої, що співвідноситься з наявними варіативними невербальними компонентами, певною мірою представлено в науковому доробку вітчизняних / зарубіжних дослідників (І. Білюк, Н. Град, В. Єфименко, Ю. Зацний, М. Івасишин, М. Карп, Л. Кияк-Редькович, Н. Коломієць, Г. Костенко, Г. Кресс, Т. Крутько, Л. Макарук, Н. Пославська, Н. Руденко, Т. ван Ліувен, Л. Макарук, A.P. Baldry, J. Callaghan, E. McDonald, M. Bednarek, J.R. Martin, G. Kress, T. van Leeuwen тощо). Більшість дослідників схильні інтерпретувати розглядувані тексти такими, що поєднують на спільному графічному полі семіотично гетерогенні складники – усний/письмовий вербальний текст і візуалізаційні елементи.

Очевидно, що без наукового аналізу цієї ланки неможливо висвітлити сугестивні інструменти і традиційного тексту, і мультимодального. Водночас незаперечним лишається факт того, що сприймання й розуміння

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

різноформатних текстів як найбільш важливих для сучасної людини видів розуміння спирається на когнітивні процеси і на емоційно-вольову сферу, сягаючи рівня свідомості, аксіологічних вимірів і координуючи взаємодію низки психічних процесів – сприймання, пам'яті, мислення, закономірно реалізуючись у смислах / сенсах / концептах. Подеколи апеляція до різнорівневих інструментів сугестії – лінгвального/екстралінгвального – може бути підпорядкована формуванню й корекції ментальних і ціннісних установок адресата, зосібна і здобувача освіти, зміні його переконань, модифікації світогляду, певних моделей поведінки і трансформації поведінкових стереотипів.

Поєднуючи словесний та іконічний компоненти, викладач створює навчальний мультимодальний продукт, який сприяє формуванню базових компетенцій, навчання сприймати, усвідомлювати, осмислювати й інтерпретувати навчальний матеріал. У такий спосіб можна не лише стисло й лаконічно представити широкий інформаційний масив, а й транслювати імпліцитний смисл, закодований у текстовій тканині.

Розуміння тексту – це опосередкований аналітико-синтетичний процес, що передбачає виділення основних елементів матеріалу і смислових елементів та об'єднання їх у єдине ціле. Дослідники зауважують, що сугестію доцільно дефінувати прихованим вербальним впливом, який «здійснюється за допомогою вербальних (на всіх мовних рівнях: фонетичному, морфологічному, лексико-семантичному і синтаксичному) і невербальних (міміка, жести, пози тощо) засобів комунікації, що викликають певні відчуття, уявлення, емоційні стани у сугеренда і спонукають його/її виконувати заплановані сугестором дії» [3].

Словесні й графічні елементи поєднуються в текстовому просторі та формують цілісний комплекс, усі компоненти якого, зокрема й паралінгвальні елементи, спроектовані на досягнення чітко окресленої прагматичної мети. Іконічні елементи впотужнюють стрижневі ідеї, закодовані в тексті, сприяють глибшому й повнішому розкриттю смислу, оприявнюють наявні конотативні нюанси, апелюють до емоційно-почуттєвої сфери того, хто сприймає текст, спронукають до дій чи бездіяльності. У досліджених мультимодальних зразках сугестивний вплив реалізовано за рахунок кольорової гами тексту, оформлення заголовка, основного тексту, ілюстрацій, раціонального розташування інформації.

Отже, вербальні й графічні елементи взаємодіють як єдине ціле в контенті сучасних навчальних мультимодальних текстів, утворюючи цілісну словесно-графічну єдність. Паралінгвальні елементи в сув'язі зі словесними компонентами мають зацікавити і привернути увагу студента до інформації, представленій в текстовому зразку. Інструментами зображальної сугестії при цьому стають кольорове й текстове оформлення, візуальний контент, особливі графічні компоненти тощо.

Література:

1. Про повну загальну середню освіту зі змінами, внесеними згідно з Законом № 3482-IX від 21.11.2023. Закон України. URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/> (дата звернення: 08.04.2025).
2. Лещенко Т. О., Жовнір М. М., Юфименко В. Г. Атлас культури мови медика: навчально-наочний